

Bataga jinaa kaŋ Pol n'a sanba Korent borey se

Citaaboo fahamandiroo

Korent man'ti kala koyra beeri kaŋ goo Gres gandaa ra. Zamanoo din koyraa borey ga tooru boobo gana. Pol na jiiri foo nda jere tee no din. Irkoy nk'a sanba a ma Alhabar Boryaa har no din. Boroyañ naanay Isa. Amma kaŋ Pol hun no din, waafakay jaŋay huru kretiyeŋey nda cere game. Waatoo kaŋ Pol maar'a, a na batagaa woo sanba i se ka biney daŋ k'i bayrandi kaŋ Isa ganakey man'ti kala gaaham foo. I ga hima ka baa cere, ka cere faaba.

I na bataga sanba Pol se k'a hãa nda hayayan. Hãayan fooyañ ne kaŋ Pol n'i zaabi:

- *Isa ganakey ga hima ka hiiji wala?*
- *Ganakey ga hima ka ŋaa tooru ganakey do wala?*
- *Taka foo nda boro ga hima ka goy nda Hundi Henanantaa nooyaney?*
- *Macin no ganakey ga ti a buuyan banda ga?*

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

1 ¹ Agay Pol kaŋ ti *Almasihu Isa *diyaw kaŋ a n'a cee Irkoy ibaayoo ra nda ir armaa Sosten ² ka batagaa woo sanba Irkoy *Egilizoo se kaŋ goo Korent koyraa ra, borey kaŋ jisandi jere ga Irkoy se Almasihu Isa albarkaa ra. I ciyandi ka tee Irkoy boro henananteyañ, ŋgi nda borey kul kaŋ nongu kul kaŋ ra no i g'ir Koyoo Isa Almasihu maapoo cee. Nga ti ŋgi nda ir Koyoo. ³ Ir Baabaa Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu *anneemaa nda alaafiya ma kaa war ga.

Gomnoo kaŋ ga duwandi Almasihu bande

⁴ Ay ga albarka daŋ waati kul ay Koyoo se war sabbu se Irkoy *anneemaa maaganda kaŋ nondi war se *Almasihu Isa albarkaa ra. ⁵ Nda mo haya kaŋ se nga ra war duu gomni haya kul ra, ŧenni kul ra nda bayray kul ra, ⁶ zama Almasihu seedetaraa tabati war game. ⁷ Woo ra anneemaa nooyan si war kuma alwaatoo kaŋ ra war goo m'ir Koyoo Isa Almasihu bangayroo batu nda naanay. ⁸ Nga no ma war tabatandi hala benantaa ga, hala war ma tee boroyañ kaŋ ga laybu sii ir Koyoo Isa [Almasihu] zaaroo hane. ⁹ Irkoy ga laadir, nga no ka war cee ka war tee affoo nda nga *Iz'aroo Isa Almasihu ir Koyoo.

Korent Egilizoo fay-fay

¹⁰ Ag'armey, ay g'a ŋaaray war ga ir Koyoo Isa *Almasihu maapoo albarkaa ra, war ma tee jinde foo. Fay-fayyan masi huru war game. Wa tee affoo ka timme, war ma tee miileyan foo, ibaayi foo. ¹¹ Ag'armey, Klowe hugoo borey n'ay bayrandi kaŋ yenjeyañ goo war game. ¹² Hayaa ne kaŋ ay ga baa y'a har, war ra, boro foo kul mma nee: «Agay Pol bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Apolos bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Piyer bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Almasihu bande ay goo.» ¹³ Almasihu nka zamnandi wala? Agay Pol ka *kanjandi war se wala? Wala mo agay Pol maapoo ga war *batizandi wala?

¹⁴ Ay ga Irkoy foo nda goy kaŋ ay mana boro kul batize war ra nda man'ti Krispus nda Gayus. ¹⁵ Adiŧi boro kul masi nee kaŋ nga batizandi ay maapoo ga. ¹⁶ Cimi no, ay na Stefanas mo hugoo borey batize, woo banda ga, ay si boro bay kaŋ ay n'a batize. ¹⁷ Almasihu man'ay sanba ya borey batize, a nk'ay sanba ya *Alhabar Boryaa

har bila adamize lakkaloo šennoo, hala Almasihu *kanjandibundoo addaliloo masi koy tee yaada.

Isa Almasihu ti Irkoy hinoo nda nga lakkaloo

¹⁸ *Almasihu *kanjandiyanoo waazoo man'ti kala hollokomtaray borey kaŋ ga halaci se, amma ir kaŋ ga hallasi se, Irkoy hinoo no, ¹⁹ zama a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Ay ga lakkalkoyney lakkaloo halaci,
ka bayraykey bayraa tee yaada.»^a

²⁰ Man lakkalkoynoo? Man Citaaboo baykaa? Man zamanoo šenni baykaa? Man'ti Irkoy nka aduŋŋa lakkaloo bere k'a tee hollokomtaray?

²¹ Irkoy lakkaloo kaŋ cebandi aduŋŋa se, aduŋŋa nda nga lakkaloo kul a mana hin ka Irkoy bay a ra. Woo maaganda se a kan Irkoy se nga ma kanjandiyanoo waazoo kaŋ ma nee hollokomtaray no ka borey hallasi kaŋ ga naanay. ²² Alyahuudey ga tammaasa kayfante wiri, Grekey ga lakkal ceeci. ²³ Ir, ir si haya waazu kala Almasihu kaŋ kanjandi. Alyahuudey se waazoo woo ga boro tuti ifutu ra. Dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se hollay no. ²⁴ Amma borey kaŋ ciyandi, a tee Alyahuudu wala Grek, Almasihu man'ti kala Irkoy hinoo nda Irkoy lakkaloo, ²⁵ zama Irkoy hayaa kaŋ ga hima nda hollokomtaray goo nda lakkal ka bisa adamizey. Irkoy gaabi jaŋaa goo nda gaabi ka bisa adamizey.

²⁶ Ag'armey, wa hongu waatoo kaŋ Irkoy na war cee, borey kaŋ aduŋŋa g'i dii lakkalkoyni, i si boobo war ra, hinikoyney si boobo war ra, boro kayantey si boobo war ra. ²⁷ Irkoy na borey suuba kaŋ aduŋŋa g'i dii sanda hollokomyaŋ ka borey haawandi kaŋ se i ga nee lakkalkoyni. Irkoy na borey kaŋ sii nda gaabi suuba ka borey kaŋ goo nda gaabi haawandi. ²⁸ Irkoy na borey kaŋ aduŋŋa g'i yeeti banda, i g'i kaynandi, i s'i tee baffoo, suuba ka borey tee yaada kaŋ se i ga nee kayante, ²⁹ hala boro kul masi bolsay Irkoy jine. ³⁰ Amma Irkoy albarkaa ra war, war goo Almasihu Isa bande kaŋ Irkoy n'a tee ir se lakkal, a n'ir tee boro šerrante, a n'ir henanandi, a n'ir feeri k'ir kaa zunubu ra, ³¹ hala a ma teendi nda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kaŋ ga bolsay, ma bolsay nda ir Koyoo.»^b

^a1.19 Ezayi 29.14.

^b1.31 Žeremi 9.23.

Isa kanjandiyanoo šennoo

2¹Ag'armey, agay hunday, waatoo kaŋ ay koy war do, ya na koy nda šenni kaanay wala lakkal ka Irkoy sirroo^c bayrandi war se, ²zama ay kayandi kaŋ war game, ay si baa ya haya kul bayrandi nda man'ti Isa *Almasihu, Isa Almasihu kaŋ *kanjandi. ³Agay, ay cindi war game, ay ga yalaafu, ay ga hunbur, ay ga hanse ka jijiri. ⁴Ay šennoo nda ay waazoo mana harandi nda [šenni] kaanay nda adamize lakkal, a diyandi kaaray Irkoy *Hundoo nda nga hinoo albarkaa ra, ⁵hala war naanaa masi jer adamize lakkaloo ga, a ma jer Irkoy hinoo ga.

Irkoy no ma lakkal cimoo noo

⁶Woo kul ra, borey kaŋ tee ka timme Irkoy fondaa ra, ir ga lakkal cawandi i se, amma man'ti zamanoo woo lakkaloo no, man'ti zamanoo woo hinikoyney^d no kaŋ ga bisa. ⁷Amma Irkoy lakkaloo kaŋ ti sirri no ir g'a har. Irkoy na lakkaloo woo soolu za aduŋna mana tee hala ir ma huru daržaa ra. ⁸Zamanoo hinikoyney^e sii no kaŋ ga lakkaloo woo bay. Nda a gar i nk'a bay i s'ir Koy daržantaa *kanji. ⁹Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Haya kaŋ moo mana dii a,

de mo haŋa mana maar'a,

haya kaŋ adamize binoo mana bay k'a miile,

woo ti hayaa kaŋ Irkoy n'a soolu borey se kaŋ ga bag'a.»^f

¹⁰Amma Irkoy na hayey wey bangandi ir se nga *Hundoo albarkaa ra, zama Irkoy Hundoo ga haya kul fesufesu, ba Irkoy hayey kaŋ ga guusu. ¹¹Adamizey ra, may no ma hayey bay kaŋ goo adamize ra nda man'ti adamize hundoo kaŋ goo a ra? Takaa din da boro kul si hayaa bay kaŋ goo Irkoy ra nda man'ti Irkoy Hundoo. ¹²Ir, ir mana duu aduŋna lakkaloo, Hundoo kaŋ hun Irkoy do no ir duu a, hala ir ma duu ka hayey bay kaŋ Irkoy n'i noo ir se yaada. ¹³Ir ga hayey wey har nda šenni kaŋ adamize lakkaloo s'a cawandi, Irkoy Hundoo no m'a cawandi. Woo ra ir ga Irkoy Hundoo hayey fahamandi borey se nda šenney kaŋ hun Irkoy Hundoo do.

¹⁴Adamize kaŋ si hongu nda kala nda adamize takaa, si Irkoy Hundoo hayey dii, nga se hollokomtaray no, a si hin ka faham i se, zama Irkoy Hundoo albarkaa ra boro g'i kaa cere ra. ¹⁵Boro kaŋ ra Irkoy Hundoo goo ga haya kul fesufesu, amma nga, boro kul si nga lakkaloo fesufesu, ¹⁶zama:

«May no m'ir Koyoo miilewey bay,

hala a ma hin k'ir Koyoo cawandi?»^g

Amma ir, ir duu *Almasihu miilewey.

^c2.1 *Irkoy sirroo*, hantum fooyaj ga nee *Irkoy meešennoo*.

^d2.6 Hinikoyney man'ti kala hinikoyney kaŋ boro ga dii ey nda wey kaŋ boro si dii ey.

^e2.8 Sorro 3to.

^f2.9 Ezayi 64.3; 52.15.

^g2.16 Ezayi 40.13.

Irkoy goykey

3¹ Ag'armey, agay, ay mana hin ka šelaŋ war se sanda boroyan kaŋ Irkoy *Hundoo g'i gongu, amma ya nka šelaŋ war se sanda aduŋna izeyan, sanda zanka kaccuyan *Almasihu ganaroo ra.² Waa no ay na war noo war ma haŋ, man'ti ŋaayan tiŋa, zama war si hin k'a ŋaa. Koyne mo hala sohō war si hin k'a ŋaa,³ zama war man'ti kala aduŋna izeyan. Canseyan nda yenje kaŋ goo war game si cebe kaŋ aduŋna izeyan ti war wala? Man'ti adamizey takaa nda war ga dira wala? ⁴ Waati kaŋ war affoo ga nee: «Agay Pol bande ay goo», affoo ga nee: «Agay Apolos bande ay goo», man'ti adamizey takaa nda war ga dira wala?

⁵ Apolos ti may? Pol ti may? Ir man'ti kala Irkoy goykawyan kanyan bande war naanay. Ir affoo kul nka goy nda nooyanoo kaŋ ir Koyoo n'a noo a se. ⁶ Agay, ay duma, Apolos n'a haŋandi, amma Irkoy no ma zayandi. ⁷ Woo ra bora a kaŋ ga duma man'ti baffoo, bora a kaŋ ga haŋandi man'ti baffoo, Irkoy kaŋ ga zayandi ti haya. ⁸ Bora a kaŋ ga duma nda woo kaŋ ga haŋandi kul ti affoo, affoo kul, Irkoy g'a bana nda woo kaŋ nda a g'a hima. ⁹ Irkoy goykasina wey ti ir, Irkoy faaroo ti war, Irkoy hugoo kaŋ goo ma cina ti war. ¹⁰ Ka sawa nda Irkoy *anneemaa kaŋ nondi ya ne, sanda cinakaw lakkalkoyne, ay na feraw jinawey gorandi kaŋ ti asaasoo, boro tana cina a ga. Amma boro foo kul ma hawgay nda takaa kaŋ nda a ga cina a ga. ¹¹ Boro kul si hin ka asaasu tana tee kaŋ man'ti woo kaŋ teendi kaŋ ti Isa Almasihu. ¹² Nda boro cina asaasoo woo ga nda wura, wala nzorfu kaaray, wala tondi hay šendayan, wala bundu, wala subu koga, wala diiri, ¹³ boro foo kul goyoo ga kaa ka bayrandi, zama ciitoo zaaroo g'a cebe. Zaaroo ga bayrandi nuunaa ra, boro foo kul goyoo dumoo, nuunaa g'[a] bayrandi. ¹⁴ Boro kaŋ goyoo duumi, a mana ton, bora a ga duu nga sufuraa. ¹⁵ Amma boro kaŋ goyoo ton, nga bana a ga mursu, nga hunday ga hallasi, amma a ga hima nda nuune ra a bisa.

¹⁶ War nka si bay kaŋ war ti Irkoy *hugoo wala? War si bay kaŋ Irkoy Hundoo na war tee nga gorodogoo wala? ¹⁷ Boro kaŋ na Irkoy hugoo halaci, Irkoy ga bora a halaci, zama Irkoy hugoo kaŋ ti war nka jisandi jere ga a se.

¹⁸ Boro kul masi nga boŋ darga! Nda war ra, boro goo kaŋ ga hongu nga goo nda lakkal zamanoo woo ra, a ma tee hollokom hala a ma duu ka duu lakkal. ¹⁹ Zama aduŋna lakkaloo man'ti kala hollokomtaray Irkoy do. A nka hantumandi *Citaaboo ra ka nee: «Nga no ma lakkalkoyney dii ŋi carmaa ra.»^h ²⁰ A hantumandi mo koyne ka nee: «Ir Koyoo ga haya bay kaŋ goo lakkalkoyney biney ra, a ga bay kaŋ yaadayan de no.»ⁱ ²¹ Adiši boro kul masi bolsay nda adamize, zama hayey kul man'ti kala war wane. ²² A ma tee Pol, wala Apolos, wala Piyer, wala aduŋna, wala hunayan, wala buuyan, wala hayey kaŋ ga bara sohō da, wala wey kaŋ goo kaa: i kul man'ti kala war wane. ²³ Amma war, Almasihu wane nda war, Almasihu, Irkoy wane nda a.

^h3.19 Ayuba 5.13.

ⁱ3.20 Zabur 94.11.

Almasihu diyawey

4¹Takaa woo ra borey m'ir laasaabu sanda *Almasihu tamyaȳ nda Irkoy sirrey talfikawaȳ. ²Hayaa kañ i ga wiri talfikaw ga man'ti kala a ma garandi laadirante. ³Agay woo, a ga sawa ay ga, war m'ay ciiti wala adamize m'ay ciiti. Agay, ay s'ay boñ ciiti, ⁴zama ay binoo s'ay gurzugay, amma hayaa woo ra, man'ti ya nka tee boro šerrante, boraa kañ g'ay ciiti man'ti kala ir Koyoo. ⁵Woo se war masi baffoo ciiti nda nga waatoo mana too, hala waati kañ ir Koyoo kaa kañ ga hayey mo kañ ga tugu kubaa ra dañ gaayoo ra, ka borey biney miilewey fatawandi. Waatoo din Irkoy ga boro foo kul saabu nda woo kañ nda a ga hima.

⁶Ag'armey, šenney wey kañ ay n'i har agay nda Apolos ga, ya n'i har kala hala war m'ir guna ka tee se. A ga war ganji war ma bisa woo kañ hantumandi ga, hala war masi bolsay ka boro foo bisandi affoo. ⁷Macin no ma ni nda borey jerey fay? Macin bara ma ne kañ mana nondi ma ne? Nda a nka nondi ma ne, macin se n'ga bolsay sanda a mana nondi ma ne?

⁸War kungu ka ben! War duu alman ka ben! War šintin ka laama bila ir! Yala war ma laama nda cimi hala ir mo ma laama war bande! ⁹Zama ni mma nee kañ Irkoy nka doo kokorantey noo ir kañ ti *diyawey se: ir ga hima nda sanda boroyaȳ kañ kayandi i ma buu, zama ir tee gaayahaya aduñna se, maanaa almalaykey nda borey se. ¹⁰Ir wey ya, ir tee hollokomyaȳ Almasihu maaganda se, amma war ya, war duu lakkal Almasihu bande, ir sii nda gaabi, amma war goo nda gaabi. War duu beeray, amma ir kayna. ¹¹Hala nongoo kañ ra ir goo, ir ga zarabi nda heray nda jaw, ir bapi, i na kabe k'ir kar, ir sii nda gorodoo foo. ¹²Ir ga goy nda ir kabey ka fara, i g'ir wow, ir ga gaara, i g'ir gurzugay, ir ga mupe, ¹³i g'ir maapey futandi, ir ga šenni henna har i se. Hala sohō ir tee sanda aduñna žiiboo, sanda haya žiiba kañ ga warrandi.

¹⁴Man'ti ya mma baa ya war haawandi, nga se ay ga hayey wey hantum, amma ya mma baa ya war hoyray sanda ay zankey, ay baakey. ¹⁵Ba nda war duu gongukaw zenber woy (10.000) Almasihu ganaroo ra, amma woo kul, war sii nda baaba boobo, zama agay, ay na *Alhabar Boryaa ka war dañ aduñna ra Almasihu Isa albarkaa ra. ¹⁶Woo maaganda se ay g'a ñaaray war ga, war ma tee ay denkey. ¹⁷Woo ka kate ya Timote sanba war do kañ ti ay izoo kañ ay ga hanse ka bag'a, laadirante no ir Koyoo albarkaa ra. A ga war lakkaley zumandi fondawey kañ ra ay dira Almasihu [Isa] albarkaa ra nda takaa kañ nda ay g'i cawandi nongoo kul ra, *Egiliz foo kul ra.

¹⁸Boroyaȳ war ra too nda hew, i mma tammahā kañ ay si kaa war do. ¹⁹Amma ne nda kayna ay ga koy war do nda ir Koyoo baa. Nda ay too kate ay si borey kañ ga bolsay šenney dañ assal, hayey kañ i ga hin k'i tee no ma kabu, ²⁰zama Irkoy *Laamaa man'ti šenni de, hini no. ²¹Macin no war ga baa, ya koy war do nda gobu wala ya koy nda baji nda bineyaynay?

Hayey kaṅ ga Egiliz žiibandi

5¹ Nongoo kul ra boro ga maa kaṅ woy nda aru izefututaray ga tee war game, woy nda aru izefututaray dumi kaṅ si diyandi ba kutakey game, war affoo ga marga nda nga baabaa wandoo. ² Woo kul, war ga hew, war biney nka hima ka hanse ka maray, hala bora a kaṅ na woo tee, war m'a gaaray k'a kaa war game. ³ Agay, ba nda ay kunturoo sii war game, ay hundoo goo war game, ay na bora a kaṅ na hayaa woo dumoo tee nda takaa woo ciiti ka ben sanda ya mma bara war game: ⁴ waatoo kaṅ ay hundoo nda war ga marga [ir] Koyoo Isa maapoo ra, ir Koyoo Isa hinoo bande, ⁵ bora a woo cine ma taṅandi Ibilisi se hala hamoo ma duu ka halaci, hundoo ma hallasi ir Koyoo zaaroo hane.

⁶ War foomayanoo si boori, war nka si bay kaṅ dolobiri kaccu ga laajinoo kul tunandi wala? ⁷ Wa dolobiri žeenaa warra ka war boṅ henanandi, hala war ma tee laajin taaga. Woo gar dolobiri sii war ra, zama *Almasihu kaṅ ti ir *Borcintaraa *Feeji-izoo sargandi. ⁸ Woo maaganda se ir ma jingaroo tee, amma man'ti nda dolobiri žeena, wala laalay nda binefutay dolobiri. A ma teendi nda laajin kaṅ ra dolobiri sii kaṅ ti henanyan nda cimi.

⁹ Ay batagaa faa ra, ay hantum war se kaṅ war nda borey kaṅ ga woy nda aru izefututaray tee masi marga haya kul ra. ¹⁰ Man'ti aduṅṅa woo borey kaṅ ga woy nda aru izefututaray tee, wala albahiirey, wala komakey, wala tooru ganakey ga ay goo, nda a gar ngi ga ay goo, kala war ma fatta aduṅṅa ra. ¹¹ Amma sohō ya nka hantum war se kaṅ nda boro goo war ra kaṅ i g'a cee nda ir armaa, de boro no kaṅ ga woy nda aru izefututaray tee, wala albahiiri, wala tooru ganakaw, wala boro wowkaw, wala harifutu haṅkaw, wala komakaw, bora a woo cine, war masi ba ṅaa a bande. ¹² Adiši agay no ma taray borey ciiti wala? War, man'ti war borey no war g'i ciiti? ¹³ Taray borey, Irkoy g'i ciiti.

«Wa boro laalaa kaa war game.»^l

Ciitoo kaŋ huru ganakey nda cere game

6¹ Nda yenje huru war affoo nda affoo game, taka foo nda a ga yadda ka koy nda a borey kaŋ si šerre do i m'a ciiti? Macin se a si koy nda a Irkoy boro henanantey do? ² War nka si bay kaŋ nga boro henanantey no ma kaa ka aduŋŋa ciiti? Aywa, nda war no ma aduŋŋa ciiti, war si hima nda ka haya buunayaŋ ciiti wala? ³ War nka si bay kaŋ ir ga kaa ka almalaykey ciiti soko aduŋŋa almuraadey? ⁴ Nda ciiti huru war game aduŋŋa almuraadey maaganda se, borey kaŋ *Egilizoo s'i guna no war g'i zaa ciitikaw wala? ⁵ Ya nk'a har war se hala war ma haw. Woo ti lakkalkoynei sii war game, ba affoo, kaŋ ga hin ka ciiti nga armey nda cere game wala? ⁶ Arma foo ga koy ciiti nda nga armaa, koyne mo borey do kaŋ si naanay Irkoy!

⁷ [Nda cimi,] haya kul kaŋ no, ciiti ma huru war nda cere game, war kaŋyanoo no. Macin se war si baa war ma boro kaŋ si šerretaray tee muŋe? Macin se war si baa war ma tooneyan muŋe? ⁸ Amma war, war hunday no ma šerretaray jaŋay tee, de mo war ga borey toone, war armey se war g'a tee! ⁹ War nka si bay kaŋ borey kaŋ si šerre si Irkoy *Laamaa tubu? War masi war boŋ darga, borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, nda tooru ganakey, nda zinateerey, nda arey kaŋ ga marga nda arey, ¹⁰ nda zayey, nda albahiirey, nda harifutu haŋkey, nda boro wowkey, nda komakey si Irkoy Laamaa tubu. ¹¹ Woo ti haya kaŋ war affooyaŋ cindi ka ti a. Amma war jumayandi, war jisandi jere ga Irkoy se, war tee boro šerranteyaŋ ir Koyoo Isa *Almasihu maapoo nda Irkoy *Hundoo albarkaa ra.

Wa war gaahamey ka Irkoy beerandi

¹² «A ga bisa ya ne ya haya kul tee», amma man'ti haya kul ra nafaw goo ya ne. «A ga bisa ya ne ya haya kul tee», amma ay si naŋ haya kul m'ay daŋ nga cire. ¹³ Ŋaayan mana teendi kala gunde se, gunde mana teendi kala ŋaayan se, amma Irkoy ga kaa k'i kul halaci. Gaaham mana teendi woy nda aru izefututaray se, gaaham mana teendi kala ir Koyoo se, ir Koyoo wane nda gaaham, gaaham wane nda ir Koyoo. ¹⁴ Irkoy kaŋ n'ir Koyoo tunandi, a g'ir mo tunandi nda nga hinoo.

¹⁵ War nka si bay kaŋ war gaahamey man'ti kala *Almasihu gaahamoo nonguyaŋ? Ay ga hima ka Almasihu gaahamoo nonguyaŋ zaa k'i tee woykuuru gaaham se nonguyaŋ wala? Abada! ¹⁶ [Wala] war nka si bay kaŋ aru kaŋ denji woykuuru ga, nga nda a tee gaaham foo? Zama *Citaaboo nee: «Ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku». ^k ¹⁷ Aru kaŋ denji ir Koyoo ga, nga nda a ga tee hundi foo.

¹⁸ Wa zuru woy nda aru izefututaray se! Zunubu kul kaŋ boro n'a tee sii kala nga gaahamoo se taray, amma boro kaŋ na woy nda aru izefututaray tee ga duu zunubu nga boŋ gaahamoo ga. ¹⁹ War nka si bay kaŋ war gaahamoo man'ti kala Irkoy *hugoo kaŋ ra *Hundi Henanantaa kaŋ goo war ra goo, de mo Irkoy k'a noo war se? War si war boŋ may, ²⁰ war nka dayandi, war hayoo banandi. Adiši war gaahamey ma goy Irkoy daržaa se.

Hāayaney kaṅ teendi hiijay here zaabey

7 ¹ Sohō ir ma šelaṅ hayey ga kaṅ ga war hantum ya ne: A ga boori aru se a masi too woy do. ² Amma hala boro ma mooru woy nda aru izefututaray ga, aru foo kul ma bara nda nga boṅ wandoo, de mo woy foo kul ma bara nda nga boṅ kurpoo. ³ Kurpe ma wande noo woo kaṅ nda a ga hima, takaa din da woo kaṅ nda kurpe ga hima, wande m'a noo a se. ⁴ Woy si nga gaahamoo may, kurpoo wane nda a, takaa din da kurpe si nga gaahamoo may, wandoo wane nda a. ⁵ War masi war boṅ wanji cere se, nda man'ti haya no kaṅ war waafaku a ga, ka waati naṅ hala war ma war boṅ noo Irkoy ṅaarayyan se. Woo banda ga, war ma yee cere ga hala Ibilisi masi war sii, zama war si hin ka war boṅ dii.

⁶ Woo kaṅ ay n'a har war se hoyrayyan no, man'ti gaabi no. ⁷ Ay si baa kala borey kul ma tee ay cine, amma boro foo kul goo nda nga boṅ *anneema nooyanoo kaṅ Irkoy n'a noo a se, affoo ga tee takaa woo, affoo mo ga tee takaa woo.

⁸ Ay ga nee borey kaṅ mana hiiji nda woyey se kaṅ kurpey buu, a ga boori i se i ma cindi takaa din da sanda agay. ⁹ Amma nda i si hin ka ngi boṅ dii, i ma hiiji, zama i ma hiiji baa i ma too nda alhawa.

¹⁰ Borey kaṅ hiiji, ay g'i yaamar, man'ti agay ka nee, amma ir Koyoo ka nee: woy masi fay nga kurpoo. ¹¹ Nda a fay, a ma cindi takaa din da, a masi hiiji, wala a ma waafaku nda nga kurpoo ka yee a se. Aru mo masi fay nga wandoo.

¹² Borey jerey, agay, ay ga nee i se, amma man'ti ir Koyoo ka nee: nda ir arma foo goo nda wande kaṅ man'ti ganakaw, de woyoo yadda ka goro nda a, a masi fay a. ¹³ Takaa din da, nda woy goo nda kurpe kaṅ man'ti ganakaw, de kurpoo yadda ka goro nda a, a masi fay kurpoo, ¹⁴ zama kurpoo kaṅ man'ti ganakaw, nga wandoo g'a henanandi, de mo woyoo kaṅ man'ti ganakaw, ir armaa kaṅ ti kurpoo g'a henanandi. Nda man'ti woo, war izey ga žiibi, ka gar i henan. ¹⁵ Nda bora kaṅ man'ti ganakaw ga baa nga ma fay, a ma fay, woo ra ir armaa wala ir woymaa mana hawa koyne. Irkoy nk'ir cee ir ma dira alaafiya ra. ¹⁶ Woyoo, ni mma bay wala man'ti ni no ma ni kurpoo hallasi, aroo, ni mma bay wala man'ti ni no ma ni wandoo hallasi?

Boro ma cindi takaa kaṅ ga a goo ga waati kaṅ a ga ciyandi

¹⁷ Amma boro foo kul ma dira nda takaa kaṅ ir Koyoo n'a noo a se, nda takaa kaṅ ra a cindi waatoo kaṅ Irkoy g'a cee. Woo ti haya kaṅ nda ay ga *Egilizey kul yaamar. ¹⁸ Boro kaṅ, waatoo kaṅ a ga ciyandi gar a hurubangu, a ma cindi takaa din da ga. Boro kaṅ, waatoo kaṅ a ga ciyandi gar jofolo no, a masi hurubangu. ¹⁹ Hurubanguyan man'ti baffoo, hurubanguyan jaṅay man'ti baffoo, hayaa kaṅ ga kabu ti Irkoy yaamarey diiyanoo. ²⁰ Boro foo kul ma cindi takaa kaṅ ga a goo ga waatoo kaṅ Irkoy n'a cee. ²¹ Baṅṅa ti ni waatoo kaṅ ni ciyandi? Masi alhuzun, amma nda n'ga hin ka sawal, ma sawal baa, ²² zama baṅṅa kaṅ ir Koyoo n'a cee mma tee borcin ir Koyoo albarkaa ra. Takaa din da, borcin kaṅ ciyandi mma tee *Almasihu baṅṅaa. ²³ War nka dayandi, war hayoo banandi, war masi tee borey se baṅṅa. ²⁴ Ag'armey, boro foo kul ma duumi Irkoy jere nda takaa kaṅ ra a cindi waatoo kaṅ a g'a cee.

Woy soogey nda woyey kaṅ kurpey buu

²⁵ Haya kaṅ ti woy soogey, ir Koyoo man'ay noo yaamar, amma ay lakkaloo no ay g'a noo sanda boro kaṅ duu ir Koyoo tamallaa ka tee laadirante. ²⁶ Ay ga hongu woo haya henna no, waati šendaa kaṅ ga bara sabbu se, a ga boori boro ma cindi takaa kaṅ ga a goo. ²⁷ Ni goo nda wande, masi ceeci ka fay, ni sii nda wande, masi wande ceeci. ²⁸ Amma woo kul, nda ni hiiji, mana zunubu tee. Nda woy soogo hiiji,

a mana zunubu tee. Borey kaŋ hiiji ga zarabi beeri mupe, amma agay, ay ga baa ya war kaa a cire.

²⁹ Ag'armey, hayaa kaŋ ay g'a har ti: alwaatoo ga šiita, hō banda ga, borey kaŋ goo nda wande ma tee sanda i sii nda a. ³⁰ Borey kaŋ ga hēe ma tee sanda boroyaŋ kaŋ si hēe. Borey kaŋ ga ŋaali ma tee sanda boroyaŋ kaŋ si ŋaali. Borey kaŋ ga day ma tee sanda boroyaŋ kaŋ mana haya day k'a jisi. ³¹ Wey kaŋ ga ŋgi almuraadey hanse nda aduŋŋa hayey ma tee sanda boroyaŋ kaŋ s'i hanse nda ey, zama aduŋŋa woo nda nga azzaatoo ga ben.

³² Amma ay si baa war ma alhuzun zaa. Boro kaŋ mana hiiji ga alhuzun zaa ir Koyoo hayey se, a ga ceeci taka kaŋ nda nga ma kan ir Koyoo se. ³³ Boro kaŋ ga hiiji mma alhuzun nda aduŋŋa hayey, a mma taka ceeci kaŋ nda nga ma kan nga wandoo se, ³⁴ a ga zamna haya hinka game. Woy kaŋ mana hiiji nda hondiyaw ga alhuzun nda ir Koyoo hayey hala nga ma duu ka henan nga gaahamoo ra nda nga lakkaloo ra. Woy kaŋ hiiji si alhuzun nda kala aduŋŋa hayey ka guna taka kaŋ nda nga ma kan nga kurŋoo se.

³⁵ War gomnoo se ay ga woo har, man'ti ya mma baa ya war šiita. Ya mma baa war ma haya tee kaŋ ga hima, war ma duumi ir Koyoo ga bila jere-jere.

³⁶ Nda boro ga hongu kaŋ nga ga hondiyaa tooŋe kaŋ nga ga hima ka hiiji a¹, hiijaa gay a mana tee, woo mana kan aroo se, a nee kala nga ma hiiji a, a ma nga ibaayoo tee, a mana duu zunubu, i ma hiiji. ³⁷ Amma boro kaŋ lakkaloo ga kani, a sii šiitayan ra, de a goo nda nga ibaayoo se hini, a kayandi nga binoo ra kaŋ nga ma cindi bila nda nga ma hiiji, a na haya henna tee. ³⁸ Woo ra boro kaŋ hiiji nga hondiyaa na haya henna tee, amma boro kaŋ mana hiiji, na goy henna tee ka bisa woo kaŋ hiiji.

³⁹ Woy ga denji nga kurŋoo ga kullihinne kurŋoo ga huna. Amma nda kurŋoo faati, a goo nda fondo ka hiiji boro kaŋ kan a se, amma a ma tee ir Koyoo ibaayoo ra. ⁴⁰ Ay lakkaloo ra, a goo nda gomni beeri nda a cindi takaa kaŋ ga a goo. Ay ga hongu kaŋ agay mo, Irkoy *Hundoo goo ay bande.

---

¹7.36 A ga hin ka tee mo baaba no kaŋ ga nga ize woyoo noo hiijay se.

Hamey kaŋ sargandi toorey maapey ga

8¹Haya kaŋ ti hayey kaŋ sargandi toorey maapey ga, ir ga faham kaŋ ir kul goo nda bayray. Bayray mma boro ka fooma, amma baji mma boro tonton. ²Nda boro ga hongu kaŋ nga ga haya bay, a mana baffoo bay jina sanda takaa kaŋ nda boro ga hima ka waana haya. ³Amma boro kaŋ ga baa Irkoy, Irkoy no m'a bay.

⁴Aywa, haya kaŋ ti hayey kaŋ sargandi toorey maapey ga ŋaayanoo, ir ga bay kaŋ tooru man'ti baffoo aduŋna ra. De mo ir ga bay kaŋ irkoy sii kaŋ man'ti Irkoy folloku. ⁵Koyne mo cimi no kaŋ hayayaŋ goo kaŋ se i ga nee «irkoyyaŋ», a ma tee beenaa ra wala laboo ga sanda takaa kaŋ nda «irkoy» booboyaŋ nda «koy» booboyaŋ goo no. ⁶Woo kul, ir se Irkoy folloku bara kaŋ ti Baabaa Irkoy kaŋ ga haya kul ga hun, kaŋ se ir ga huna, nda Koy folloku kaŋ ti Isa *Almasihu kaŋ ga kate haya kul ma bara, nga ra ir hunaroo goo.

⁷Amma bayraa woo, man'ti boro kul bara nda a, boro fooyaŋ, hala sohō tooru bara lakkaley ra, i ga hayey ŋaa kaŋ sargandi toorey maapey ga, ŋi fahamaa ga kacca, a žiibi. ⁸Ka gar man'ti ŋaayan no m'ir manandi Irkoy, nda ir mana ŋaa, a si haya kul kaa ir ga. Nda ir ŋaa, a si haya kul tonton ir ga.

⁹Amma wa hawgay fonda a kaŋ war duu a masi koy tee kaŋyan borey kaŋ mana nin se. ¹⁰Zama nda ni kaŋ goo nda bayray, nda boro kaŋ fahamaa ga kacca dii ni tooru hugu ra n'ga ŋaa, woo si kate nga mo ma hayey ŋaa kaŋ sargandi toorey maapey ga wala? ¹¹Woo se ni bayraa maaganda se, bora a kaŋ fahamaa ga kacca ga halaci, ni armaa din da kaŋ se Almasihu buu. ¹²Nda war duu zunubu war armey ga nda takaa woo, ka ŋi fahamay kaccaa maray, war na zunubu tee Almasihu jine. ¹³Woo maaganda se, nda ham ga tee addalil kaŋ ga ag'armaa kaŋandi, ay si ham ŋaa abada, hala ya si tee addalil kaŋ na ag'armaa kaŋandi.

Diyaw ga hima nda faabayan

9¹Ya nka s'ay boŋ may wala? Man'ti *diyaw ti agay wala? Ay mana dii Isa kaŋ ti ir Koyoo wala? Man'ti war ti ay goyoo silbaa kaŋ ay n'a tee ir Koyoo se wala?

²Nda boro fooyaŋ se ay man'ti diyaw, war ya se diyaw ti agay, zama war ti ay diyawtaraa silbaa ir Koyoo albarkaa ra.

³Ay zaaboo ne borey kaŋ ga daŋ ay ga se: ⁴ir sii nda fondo ka ŋaa ka haŋ wala? ⁵Ir nka sii nda fondo ka wande zaa ir woymey ra sanda takaa kaŋ diyawey jerey, nda ir Koyoo armey, nda Piyer n'a tee? ⁶Wala mo agay hinne nda Barnabas no ma hima ka goy k'ir boŋ ŋandi wala? ⁷May no ma huru soojetaray a ma yee ka nga boŋ zaa? May no ma *alaneb faari duma, de a si izoo ŋaa? Wala mo, may no ma adabba kur boy, de a si adabbaa wawaa haŋ?

⁸Hayey wey kaŋ ay g'i har, adamize šenni no wala *ašariyaa mo nka s'i har? ⁹Zama a hantumandi Musa ašariyaa ra ka nee: «Heejoo kaŋ goo ma taasoo musay, masi mijoo haw.»^m Irkoy mma alhuzun nda heeji wala? ¹⁰Ni bay ir se a ga šelaŋ? Zama ir se a na woo hantum, beerikaw ga hima ka beeri nda naata, de mo bora kaŋ ga taasoo musay ga hima ka naata kaŋ nga ga duu a ra nga bagaa. ¹¹Nda ir na Irkoy *Hundoo gomney duma war game, nda ir na war kabehayayaŋ hegay, haya beeri no wala? ¹²Nda boro fooyaŋ goo nda fondo ka duu war ga haya, ir sii nda fondo ka duu war ga haya ka bisa ey wala? Woo kul ra, ir mana cimi ceci, amma ir ga haya kul mupe hala haya kul masi *Almasihu *Alhabar Boryaa ganji.

¹³War nka si bay kaŋ borey kaŋ ga goy kayantey tee Irkoy *hugu beeroo ra si huna kala nda Irkoy hugu beeroo [hayey]? De mo war nka si bay kaŋ borey kaŋ ga goy sargari tonadogoo ra, ngi bagaa goo sargaroo ra kaŋ ga kaandi? ¹⁴Takaa din da, ir Koyoo yaamar kaŋ borey kaŋ ga Alhabar Boryaa har ma huna nda Alhabar Boryaa.

Pol mana cenda hayey ga kaŋ a ga hima ka duu ey

¹⁵Amma agay, ya na tonton nda hayey wey affoo kul. Ya na woo hantum hala ya duu ey, zama ay baa ya buu nda boro m'ay foomayanoo taa ay kone. ¹⁶Nda ay ga *Alhabar Boryaa har, man'ti foomayan no, zama haya tilasante no kaŋ waazibi ay ga. Ay bone nda ay mana Alhabar Boryaa har! ¹⁷Nda ay g'a tee nda ay boŋ, ay ga hima nda banaw, amma nda ay g'a tee ba nda ay si baa, a mma tee goy kaŋ talfandi ay ga, ¹⁸adiši macin ti ay banaa? Ay banaa man'ti kala ya Alhabar Boryaa har k'a daŋ borey jine yaada, bila nda ya hayey ceci kaŋ Alhabar Boryaa g'i noo ya ne.

¹⁹Borcin ti agay, boro kul s'ay may, amma ay n'ay boŋ tee baŋŋa borey kul se hala ya duu ka duu boro boobo. ²⁰Alyahuudey bande, ay tee sanda Alyahuudu hala ya duu ka duu Alyahuudey. Borey kaŋ goo *ašariyaa hinoo cire bande, ay tee sanda boro kaŋ goo ašariyaa hinoo cire, ka gar agay woo sii ašariyaa hinoo cire, amma ay n'a tee hala ya duu ka duu wey kaŋ goo ašariyaa hinoo cire. ²¹Borey kaŋ sii ašariyaa hinoo cire bande, ay tee sanda boro kaŋ sii ašariyaa hinoo cire, ka gar man'ti ya nka sii Irkoy jine bila ašariya, ay goo Almasihu ašariyaa cire, ay na woo tee hala ya duu ka duu borey kaŋ sii ašariyaa hinoo cire. ²²Yalaafantey bande, ay tee yalaafante hala ya duu ka duu yalaafantey. Ay n'ay boŋ tee haya kul borey kul se hala taka kul kaŋ no ya boroyaŋ hallasi. ²³Hayey kul, ay s'i tee kala Alhabar Boryaa maaganda se hala ya duu ka duu nga albarkaa ra haya.

²⁴War nka si bay kaŋ borey kaŋ ga zuru ganganoo ra, i kul no ma zuru, amma boro folloku no ma duu konkošaa gomnoo? Wa zuru taka kaŋ ra war ma duu a. ²⁵Boro kul kaŋ ga gurgay ga nga boŋ dii ka sawa haya kul ra. I g'a tee hala ngi ma duu ka duu fuula kaŋ ga waati kayna tee, amma ir, hala ir ma duu ka duu

fuula duumante. ²⁶ Woo se agay, ay ga zuru nda takaa woo, man'ti ya nka si guwoo bay. Ay ga kara nda takaa woo, amma man'ti hewoo no ay g'a dunbu. ²⁷ Ay g'ay gaahamoo šiita k'a daŋ ay cire, zama ay ga hunbur agay kaŋ na borey waazu, Irkoy masi koy agay hunday gaaray.

Wa mooru tooru

10¹ Ag'armey, ay si baa war ma jaŋ ka bay kaŋ ir baabey kul cindi duulaa cire, i kul bisa nda teekoo.² I kul *batizandi Musa maapoo ga duulaa nda teekoo ra. ³I kul na ŋaayan follokaa ŋaa kaŋ Irkoy n'a noo, ⁴de mo i kul na haŋhaya follokaa haŋ kaŋ Irkoy n'a noo, zama i ga hayaa kaŋ Irkoy n'a noo haŋ tondoo ra, tondoo man'ti kala *Almasihu. ⁵Amma boro boobo i ra mana kan Irkoy se, woo se i buu saajoo ra.

⁶Hayey wey teendi hala i ma tee ir se himakasineyaŋ, hala ir masi haya laaley boonay sanda takaa kaŋ nda ngi, i n'i boonay. ⁷War masi tee tooru ganakaw sanda takaa kaŋ nda ngi affooyaŋ n'a tee, nda takaa kaŋ nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee: «Jamaa goro ka ŋaa ka haŋ, nga banda ga, i tun ka hooray.»⁸ Ir masi woy nda aru izefututaray mo tee. Boroyaŋ i ra n'a tee, zaari folloku boro zenber waranka cindi hinza (23.000) kaŋ i ra ka buu. ⁹Koyne mo ir masi Almasihu sii. Boroyaŋ i ra n'a tee, gondey n'i halaci. ¹⁰War masi ŋuunuŋuunu. Boroyaŋ i ra n'a tee, wiiyakaa n'i halaci.

¹¹Hayey wey duu ey hala i ma tee himakasineyaŋ, i hantumandi k'ir gagay, ir kaŋ zamanoo benantaa kaa ir ga. ¹²Woo se boro kaŋ ga hongu nga nka sinji henna Irkoy ganaroo ra, a ma hawgay a masi kaŋ. ¹³Siiyan sii no kaŋ kaa war ga kaŋ mana duu adamize ka bisa, Irkoy ga laadir, a si naŋ war ma siyandi hala nongu kaŋ ra war si hin a. Nda siiyan kaa, a ga war cebe fattadoo hala war ma hin k'a mupe.

¹⁴Woo maaganda se, ay baakey, wa mooru tooru ganayan. ¹⁵Ya mma ŋelaŋ war se sanda boroyaŋ kaŋ goo nda lakkal. War hunday ma hayaa guna kaŋ ay g'a har. ¹⁶Waaŋi kaŋ ir g'ir Koyoo ŋaahayaa ŋaa, poti albarkantaa kaŋ nda ir ga albarka daŋ Irkoy se, borey kaŋ ga haŋ nda a, man'ti i nka tee affoo Almasihu kuroo bande wala? Takulaa kaŋ ir g'a dunbu, borey kaŋ g'a ŋaa, man'ti i nka tee affoo Almasihu gaahamoo bande wala? ¹⁷Takula folloku bara, ir kaŋ ti iboobaa man'ti kala gaaham foo, zama ir ga marga takula follokaa ra.

¹⁸Wa Izirayel borey jamaa guna. Borey kaŋ ga hayey ŋaa kaŋ sargandi, man'ti i nka tee affoo sargari tonadogoo bande wala? ¹⁹Macin no ay ga baa y'a har? Haya kaŋ sargandi toorey maapey ga, cin no a g'a hanse? Wala mo tooru, cin no a g'a hanse? ²⁰Kalaa, kalaa! Sargarey kaŋ i g'i kaa, i s'i kaa kala ganjey se, man'ti Irkoy se i g'i kaa. Ay si baa war nda ganjey ma marga. ²¹War si hin ka haŋ nda ir Koyoo potoo war ma haŋ nda ganjey potoo. War si hin ka ŋaa ir Koyoo ŋaadogoo ra war ma ŋaa ganjey ŋaadogoo ra. ²²Wala ir mma baa ir Koyoo ma canse wala? Ir mma bara nda gaabi nda a wala?

Ir teegoyey kul ma Irkoy beerandi

²³«Haya kul ga bisa», amma man'ti haya kul ra nafaw goo, «haya kul ga bisa», amma man'ti haya kul no ma boro tonton. ²⁴Boro kul masi nga boŋ gomnoo ceeci, a ma nga cinaa gomnoo ceeci.

²⁵Haya kul kaŋ ga neerandi hamey yooboo ra, w'a ŋaa, war biney masi war gurzugay ngi maaganda se, ²⁶zama «laboo nda haya kul kaŋ goo a boŋ man'ti kala ir Koyoo wane»¹.

²⁷Nda borey kaŋ si naanay Irkoy ra, affoo na war cee war ma kaa ka hoyandi nga do, de war yadda ka koy, haya dumi kul kaŋ gorandi war jine, w'a ŋaa, war biney masi war gurzugay. ²⁸Amma nda boro nee war se: «Hamoo woo nka sargandi toorey maapey ga», war mas'a ŋaa, bora kaŋ na war bayrandi maaganda se, binoo masi

¹10.1 Fattaroo 14.22–29.

¹10.7 Fattaroo 32.6.

¹10.26 Zabur 24.1.

koy a gurzugay. ²⁹Woo kaŋ ay goo m'a har, man'ti war biney ŝennoo ga ay goo, ngi wanoo ga ay goo. Zama macin se boro foo bine ŝennoo g'ay borcintaraa kaŋ ay duu a ciiti? ³⁰Nda agay, ay ga albarka tee Irkoy se ŋaahayaa kaŋ ay g'a ŋaa maaganda se, macin se ay ga wowandi hayaa kaŋ ay na albarkaa daŋ a se maaganda?

³¹Woo se, a ma tee war mma ŋaa, wala war mma haŋ, wala haya kul kaŋ war goo m'a tee, w'a tee ka Irkoy beerandi. ³²War masi tee addalil kaŋ ga boro kaŋandi, a ma tee Alyahuudey, wala Grekey, wala Irkoy *Egilizoo. ³³W'ay takaa tee, ay ga ceeci ya kan borey kul se haya kul here, man'ti ay boŋ gomnoo no ay g'a ceeci, boro boobaa wanoo no ay g'a ceeci hala i ma duu ka hallasi.

11 ¹W'ay guna ka tee takaa kaŋ nda ay ga *Almasihu guna ka tee.

Boro bankaaray takaa Egilizoo ra

²Ay ga war saabu nda kaŋ war ga hongu agay haya kul ra nda mo kaŋ war ga alaadawey dii nda takaa kaŋ nda ay n'i noo war se. ³Amma ay ga baa war ma bay kaŋ *Almasihu ti aru kul boŋkoynoo, woy boŋkoynoo ti kurpoo, Almasihu boŋkoynoo ti Irkoy. ⁴Aru kul kaŋ ga Irkoy ŋaaray wala a ga annabitaray tee, de boŋoo ga guma, bora na nga boŋkoynoo kaynandi. ⁵Amma woy kul kaŋ ga Irkoy ŋaaray wala a ga annabitaray tee boŋoo si guma, bora na nga boŋkoynoo kaynandi, zama nga nda woy kaŋ na nga boŋoo cebu kul ti affoo. ⁶Woy kaŋ si nga boŋoo gum, a ma nga hinhirey mo kosu. Aywa, nda haawi no woy se a ma nga hinhirey kosu wala a m'i cebu, a ma nga boŋoo gum. ⁷Aru si hima ka nga boŋoo gum, zama Irkoy himakasinaa nda nga daržaa no, amma woy man'ti kala aru daržaa. ⁸Zama haya kaŋ se man'ti aru ka hun woy ra, woy ka hun aru ra. ⁹Koyne mo aru mana takandi woy se, amma woy mana takandi kala aru se. ¹⁰Woo maaganda se hini tammaasa ga hima ka bara woy boŋ ga^o almalykey sabbu se. ¹¹Woo kul, ir Koyoo do woy sii no bila aru, aru sii no bila woy. ¹²Zama takaa kaŋ nda woy mana hun kala aru ra, takaa din da woy no ka aru hay, i kul mana hun kala Irkoy do.

¹³War hunday ma guna: a ga hima woy ma Irkoy ŋaaray boŋoo si guma wala? ¹⁴Adamizetaray hunday nka si bayrandi war se kaŋ aru, nda nga hinhirey ga kuu, kaynayan no a se? ¹⁵Amma woy, nda nga hinhirey ga kuu, man'ti beeray no a se wala? Zama hinhirey mana nondi [a se] kala sanda gumtaafe. ¹⁶Amma nda boro goo no kaŋ ga baa nga ma hayey wey kakaw, a sii ir nda Irkoy *Egilizey alaadaa ra.

Takaa kaŋ nda ir Koyoo ŋaahayaa ga ŋandi

¹⁷Nda ay na war yaamar nda hayey wey, ay si war saabu, zama nda war marga, war si koy jine, amma war mma jaase. ¹⁸Haya jinaa ti, waati kaŋ *Egilizoo marga, ay maa kaŋ fay-fayyan goo war game, ay ga naanay kaŋ cimi goo ţennoo woo ra. ¹⁹Kala mo kondayyan ma bara war game hala borey kaŋ ga laadir ma bayrandi. ²⁰Waati kaŋ war ga marga, man'ti ir Koyoo ŋaahayaa no war g'a ŋaa, ²¹zama ŋaayanoo waatoo ga, boro foo kul mma cahā ka nga boŋ ŋaahayaa ŋaa. Woo ra affooyan ga heray, affooyan ga suu. ²²Adiři war nka sii nda hugu kaŋ ra war ga ŋaa ka haŋ? Wala Irkoy Egilizoo no war g'a kaynandi ka borey haawandi kaŋ sii nda haya? Macin no y'a har war se? Ya war saabu wala? Kalaa, woo ga ay si war saabu.

²³Hayaa kaŋ ay n'a noo war se, ya na duu a kala ir Koyoo ga: ir Koyoo Isa, cijinoo kaŋ ra i g'a nondi, a na takula zaa ²⁴ka albarka daŋ Irkoy se, a n'a dunbu ka nee: «Woo ti ay gaahamoo kaŋ ga nondi war sabbu se, wa woo tee hala war ma hongu agay.»^p ²⁵Taka follokaa no a n'a tee ka potoo zaa hawraa banda ga, a nee: «Potoo woo man'ti kala *amaana taagaa kaŋ ga zandi ay kuroo ra. Wa woo tee, waati kul kaŋ war n'a haŋ, a ma tee hala war ma hongu agay.»^r ²⁶Zama waati kul kaŋ war na takulaa woo ŋaa ka potoo hayaa haŋ, ir Koyoo buuyanoo no war g'a har hala waati kaŋ a ma kaa.

²⁷Woo sabbu se boro kaŋ na takulaa ŋaa, wala a n'ir Koyoo potoo hayaa haŋ nda taka kaŋ si hima, bora n'ir Koyoo gaahamoo nda nga kuroo kuta. ²⁸Woo se kala boro foo kul ma nga boŋ guna jina a ma duu ka ŋaa takulaa ra ka haŋpotoo hayaa ra, ²⁹zama boro kaŋ ŋaa, a haŋ bila nda a ma hongu ir Koyoo gaahamoo, bora kate nga boŋ ga ciiti. ³⁰Woo maaganda se war ra, boro boobo ga felaw, i ga wirci,

^o11.10 *Woo maaganda se hini tammaasa ga hima ka bara woy boŋ ga*, Grek ţenni ra, almaganaa faa ti *Woo maaganda se woyoo boŋoo takaa, hinoo ma bara a kone.*

^p11.24 Luka 22.19.

^r11.25 Luka 22.20.

de mo iboobo faati. ³¹Nda a gar ir nk'ir boŋ guna jina, ir si ciitandi. ³²Amma ir Koyoo no m'ir ciiti k'ir aladabu hala ir nda aduŋŋa masi zukandi cere bande.

³³Adiši ag'armey, waati kaŋ war ga marga ka ŋaa, wa cere batu. ³⁴Boro kaŋ ga heray, a ma ŋaa hugey do jina, hala war masi marga ciitiyan se. Hayey kaŋ cindi ŋennoo, ay g'i hanse waati kaŋ ay kaa war do.

Irkoy Hundoo nooyaney

12¹ Ag'armey, haya kaŋ ti Irkoy *Hundoo nooyaney, ay si baa war ma jaŋ ka duu ngi fahamaa. ² War ga bay kaŋ waatoo kaŋ war ga tee kutakaw, tooru benbawey no ma war gongu ka koy. ³ Woo se ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ Irkoy Hundoo n'a tuti a ma ŧelaŋ si nee: «Isa ma laali»⁵, boro kul mo si hin ka nee: «Ay Koyoo Isa» nda man'ti Hundi Henanantaa k'a tuti a m'a har.

⁴ *Anneemaa nooyaney dumi-dumiyaŋ no, amma Hundi follokaa no m'i noo, ⁵ Irkoy goyey dumi-dumiyaŋ no, amma Koy follokaa se i ga teendi. ⁶ Irkoy goy takawey dumi-dumiyaŋ no, amma Irkoy follokaa k'i kul tee k'i daŋ borey biney ra. ⁷ Nooyanoo kaŋ Irkoy Hundoo g'a noo boro foo kul se ga Irkoy Hundoo hinoo cebe nafaw se. ⁸ Irkoy Hundoo ga boro foo noo lakkal ŧenni, Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo bayray ŧenni. ⁹ Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo naanayyan, Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo anneemaa nooyanyaŋ kaŋ ti ka boro duubaanandi. ¹⁰ A ga boro foo noo kayfi teeyan, a ga boro foo noo annabitaray, a ga boro foo noo a ma Irkoy Hundoo hayey nda hayey kaŋ man'ti Irkoy Hundoo wane fay-fay k'i kaa cere ra, a ga boro foo noo ka ŧenni dumi-dumiyaŋ ŧelaŋ, a ga affoo mo noo a ma ŧenney feeri. ¹¹ Amma wey kul, Irkoy Hundi follokaa no m'i tee ka nooyaney zamna boro foo kul se nda woo kaŋ ga kan Irkoy Hundoo se.

Gaaham man'ti kala affoo, amma nga nongey ga boobo

¹² Sanda takaa kaŋ nda gaaham man'ti kala affoo, amma a goo nda nongu booboyaŋ, gaahamoo nongey nda ngi booboyanoo kul, i man'ti kala gaaham folloku, takaa din da ti *Almasihu mo. ¹³ Zama ir kul *batizandi ka tee gaaham folloku *Hundi folloku albarkaa ra^ŧ, a ma tee Alyahuudu, wala Grek, wala baŋŋa, wala borcin, ir kul haŋ Hundi folloku ra.

¹⁴ Gaaham mo man'ti nongu folloku, nga nongey ga boobo. ¹⁵ Nda cee nka nee: «Zama ay man'ti kabe, ay sii gaaham ra.» De woo maaganda se a sii gaaham ra wala? ¹⁶ Nda haŋa nee: «Zama ay man'ti moo, ay sii gaaham ra.» De woo maaganda se a sii gaaham ra wala? ¹⁷ Nda boro gaahamoo kul man'ti kala moo, man nongoo kaŋ nda boro ga maa? Nda gaaham kul man'ti kala nongu kaŋ nda boro ga maa, man nongoo kaŋ nda boro ga maa haya hew? ¹⁸ Irkoy nka nongu foo kul daŋ gaaham ra nda takaa kaŋ ga kan a se. ¹⁹ Nda a kul man'ti kala nongu folloku, man ra gaahamoo goo? ²⁰ Nongu boobo goo gaaham ra, amma gaaham folloku no.

²¹ Moo si hin ka nee kabe se: «Ay si almuraadu nda ni.» Wala koyne mo boŋ ma nee cee se: «Ay si almuraadu nda ni.» ²² Nda cimi, gaaham nongey kaŋ ir g'i himandi hayayaŋ kaŋ sii nda gaabi, ngi ga ir ga hanse ka too. ²³ Boro gaahamoo nongey kaŋ ir g'i himandi nonguyaŋ kaŋ si hima nda beeray beeri, ir g'i kuubi k'i bere nda beeray kaŋ ga hanse ka beeri, de mo ir nongey kaŋ ir ga haw i ma diyandi, ir ga hanse ka lakkal tee i se. ²⁴ Nongey kaŋ ir si haw nda ey, si too boro ma hanse ka lakkal tee i se. Irkoy nka gaaham tee ka nongey kaŋ sii nda beeray beeri noo beeray kaŋ ga hanse ka beeri, ²⁵ hala fay-fayyan masi huru gaaham ra, gaaham nongey kul ma lakkal follokaa daŋ cere se. ²⁶ Nda nongu foo ga zarabi, nongey kul mma zarabi a bande, nda nongu foo duu darža, nongey kul mma jaali a bande.

²⁷ War, war man'ti kala Almasihu gaahamoo, war affoo kul man'ti kala nga gaahamoo nongey affoo. ²⁸ Irkoy na boroyaŋ gorandi *Egilizoo ra: ijinaa man'ti kala *diyawey, ihinkantoo annabey, ihinzantoo cawandikey, woo banda ga, nooyaney

⁵12.3 *Isa ma laali*, Grek ŧenni ra, almaganaa faa ti *Isa laali*.

^ŧ12.13 *Zama ir kul *batizandi ka tee gaaham folloku *Hundi folloku albarkaa ra*, Grek ŧenni ra, almaganaa faa ti *Zama ir kul *batizandi *Hundi folloku ra gaaham follokaa nafaa se*, affaa ti *Zama ir kul *batizandi *Hundi folloku ra ka tee gaaham folloku*.

karj ti: kayfi teeyan, nda *anneemaa nooyaney ka boro duubaanandi, nda ka gaakasinay, nda ka Egilizoo juwal, nda ka šenni dumi-dumiyarj har. ²⁹ Borey kul ti diyaw wala? Borey kul ti annabi wala? Borey kul ti cawandikaw wala? Borey kul no ma kayfi tee wala? ³⁰ Borey kul ka duu anneemaa nooyanoo ka borey duubaanandi wala? Borey kul no ma šenni dumi-dumiyarj šelaj wala? Borey kul no ma hin ka šenney feeri wala? ³¹ Wa hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey^t.

Sohō ay ga war cebe fondawey ihennaa.

---

^t12.31 *Wa hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey*, Grek šenni ra, almaganaa faa ti *War ga hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey*.

Baji bisa haya kul

13 ¹Ba nda ay ga šenney šelaŋ kaŋ borey g'i šelaŋ hala ka šenney šelaŋ kaŋ
almaalaykey g'i šelaŋ,

amma nda ay si baa boro^u,

ay ga hima nda guuru kaŋ ga kara-kara de, wala haya kaŋ ga dunduŋ de.

²Koyne mo nda ay duu annabitaray,

de ay ga sirrey kul bay, de ay duu bayraa kul,

de mo nda ay duu naanay beeri kaŋ ga kate ya hin ka tondi honduyaŋ ganandi,

amma nda a gar ay si baa boro, ay man'ti baffoo.

³Ba nda ay g'ay almanoo kul zamna heraykoyney se,

de ay g'ay kunturoo noo i m'a ton^w,

amma nda a gar ay si baa boro, a si haya kul hanse ya ne.

⁴Baji ga suuri, a ga boori,

a si canse, [baji] si bolsay, a si fooma,

⁵a si goy meera tee, a si nga boŋ nafaa ceeci,

a si dukur, a si dori dii,

⁶a si ŋaali nda šerretaray jaŋay,

a ga ŋaali nda cimi.

⁷Baji ga hinžee haya kul ra, a ga naanay haya kul, a ga haya kul naata, a ga
haya kul muŋe.

⁸Baji si ben abada.

Annabitaray ga kaa ka ben, šenney ga kaa ka naŋandi, bayray ga kaa ka ben.

⁹Sohō bayray jere bara ir se, ir annabitaraa man'ti kala jere.

¹⁰Amma waati kaŋ woo kaŋ ga timme kaa, woo kaŋ ti jere ga kaa ka ben.

¹¹Waatoos kaŋ ay ga tee zanka kaccu, ay ga šelaŋ sanda zanka kaccu,

ay ga miile sanda zanka kaccu, ay ga hongu sanda zanka kaccu.

Waatoos kaŋ ay tee aru, ay benandi nda zankakaccutaray hayey.

¹²Sohō diji^y nda ir ga dii, a si kaaray,

amma ir ga kaa ka dii moo nda moo.

Sohō ay bayraa man'ti kala jere,

amma ay bayraa ga kaa ka timme sanda takaa kaŋ nda Irkoy g'ay bay.

¹³Haya hinžaa kaŋ ga cindi ne:

naanay, nda naata, nda baji,

amma hayey wey kul iberoo man'ti kala baji.

^u13.1 Bajoo woo ti: boro ma baa boro, ma baa Irkoy.

^w13.3 i m'a ton, hantum fooyaŋ ga nee *hala ya duu ka bolsay*.

^y13.12 Waatoos din dijej si tee kala guuru ra. Woo se boro si dii a ra ka boori.

Takaa kaŋ nda Irkoy Hundoo nooyaney ga goy Egilizoo ra

14¹ Wa hanga baji, wa hanse ka baa Irkoy *Hundoo nooyaney, waaniwaani ka annabi goy tee. ² Boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ, man'ti borey se a ga šelaŋ, Irkoy se a ga šelaŋ, zama boro kul si faham a se. Irkoy Hundoo albarkaa ra a ga sirriyaŋ har. ³ Amma boro kaŋ ga annabi goy tee si šelaŋ kala borey se hala i ma duu nafaw, nda hoyray, nda bineyaynay. ⁴ Boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ, nga boŋ no a g'a nafa, amma boro kaŋ ga annabi goy tee ga *Egilizoo nafa.

⁵ Ay si baa kala war kul ma šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ, amma ay baa war ma annabi goy tee ka bisa ey. Boro kaŋ ga annabi goy tee bisa boro kaŋ ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ, wala mo bora a kaŋ ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ ma šenney feeri kaŋ a n'i har hala Egilizoo ma duu nafaw. ⁶ Sohō ag'armey, ir ma daŋ kaŋ ay koy war do ka šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ: macin no ay g'a hanse war se nda man'ti Irkoy bangayyan no, wala bayray, wala annabi šenni, wala cawandiyan no ay g'a har?

⁷ Takaa kaŋ nda hayey kaŋ ra hundi sii goo nda jinde, sanda laati wala kurbu beeri, nda jindey si fay, taka foo nda boro ga bay hayaa kaŋ laato wala kurbu beeroo hēenoo g'a har? ⁸ Nda a gar laati beeri jindoo nka si henan, may no ma soolu wongoo se?²² ⁹ Takaa din da war, nda war deenoo si filla deede kaŋ ga fahamandi, taka foo nda boro ga hayaa bay kaŋ harandi? War mma šelaŋ hewoo ra. ¹⁰ Šenni dumi hinna kul kaŋ bara aduŋna ra, affoo sii i ra kaŋ sii nda almagana. ¹¹ Deene šenni kaŋ ay s'a bay, ay ga tee bora a kaŋ g'a šelaŋ se yaw, bora a mo ga tee ya ne yaw. ¹² War mo, takaa din da, zama war ga hanse ka baa Irkoy Hundoo nooyaney, w'i ceeci nda booboyan Egilizoo nafaa se.

¹³ Woo maaganda se boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ ma Irkoy ŋaaray nga m'a feeri. ¹⁴ [Zama] nda ay ga ŋaaray šenni tana ra, ay hundoo ga ŋaaray, amma ay lakkaloo si baffoo tee. ¹⁵ Macin no y'a tee? Ay ga ŋaaray nda ay hundoo, amma ay ga ŋaaray nda ay lakkaloo mo. Ay ga dooni nda ay hundoo, amma ay ga dooni nda ay lakkaloo mo. ¹⁶ Zama nda n'ga albarka daŋ Irkoy se nda ni hundoo hinne, boro kaŋ si faham hayaa kaŋ ni goo m'a har se kaŋ goo margaroo ra, taka foo nda a ga hin ka nee: «Amin» ni albarka danyanoo se, ka gar hayaa kaŋ n'n'a har a si faham a se? ¹⁷ Cimi no, n'na albarka daŋ ka boori, amma boro faa mana duu nafaw.

¹⁸ Ay ga albarka daŋ Irkoy se kaŋ ay ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ ka bisa war kul, ¹⁹ amma Egiliz margaroo ra, ay baa ya kalima guu šelaŋ nda ay lakkaloo ka borey cawandi ka bisa kalima zenber woy (10.000) šenni tana ra.

²⁰ Ag'armey, war masi miile sanda zankayaŋ, ifutu here wa tee zankayaŋ, amma miileyan here wa tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme. ²¹ A hantumandi *ašariyaa ra ka nee:

« Šenni tanayaŋ
nda meeberawaŋ nda
ay ga šelaŋ jamaa woo se,
ba woo ra i si haŋajer ya ne.»

Ir Koyoo k'a har.»^ž

²² Adiši šenni dumi-dumey man'ti kala tammaasa, man'ti ganakey se, borey kaŋ man'ti ganakawaŋ se a ga tee tammaasa. Amma annabitaray man'ti tammaasa borey kaŋ man'ti ganakaw se, ganakey se a ga tee tammaasa.

²³ Nda Egilizoo kul marga, de i kul ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ, de boroyaŋ kaŋ si faham wala boroyaŋ kaŋ man'ti ganakaw huru kate, i si nee kaŋ war nka hollo wala? ²⁴ Amma nda borey kul ga annabi goy tee, de boro kaŋ man'ti ganakaw wala boro kaŋ si faham huru kate, i kul ga hayaa har a se kaŋ ti a, borey kul ga nga

^ž14.8 Zamanoo din ra laati beeroo hēenoo, wongu tammaasa no.

^ž14.21 Ezayi 28.11–12.

lakkaloo bay. ²⁵ Hayey kaŋ a g'i tugu nga binoo ra ga fatawandi, woo ra a ga nga ndumoo ka sujudu ka Irkoy beerandi ka bayrandi ka nee: «Cimi no kaŋ Irkoy goo war game.»^a

Takaa kaŋ nda Egilizoo hayey ma teendi

²⁶ Ag'armey, macin no ir m'a tee? Waati kaŋ war ga marga, boro foo ga bayti don, affoo ga cawandi, affoo ga šenni tana šelaŋ, affoo ga bangayyan har, affoo ga šenney feeri, war affoo kul ma haya tee. Haya kul kaŋ war g'a tee ma tee nafaw se. ²⁷ Nda boro ga šenni tana šelaŋ, a ma tee boro hinka, nda a boobo a ma tee boro hinza, i m'a tee affoo-foo, boro foo m'a feeri. ²⁸ Nda šenni feerikaw sii no, a ma dangay *Egilizoo ra, a ma šelaŋ nga boŋ se nda Irkoy se^b. ²⁹ Annabey, ngi boro hinka wala ihinza ma šelaŋ, borey jerey ma ngi šennoo guna. ³⁰ Nda Irkoy na haya bangandi boro tana se kaŋ goo no, boro jinaa ma dangay. ³¹ War kul ga hin ka annabi goy tee affoo-foo, hala borey kul ma caw, i kul ma hoyrayandi. ³² Annabey kaŋ goo ngi annabitaraa ra ga hin ngi boŋ. ³³ Irkoy man'ti hoolo-hoolo Irkoy, alaafiya Irkoy no.

Sanda takaa kaŋ nda a ga teendi Irkoy boro henenantey Egilizey kul ra, ³⁴ woyey ma dangay Egilizoo margarey ra, zama a si bisa i se i ma šelaŋ. I ma ngi boŋ yeeti ganda takaa kaŋ nda *ašariyaa hunday n'a har.^c ³⁵ Nda haya goo no kaŋ i ga baa ngi ma faham a se, i ma ngi kurŋey hãa nda a hugey do, zama haawi no woy ma šelaŋ Egilizoo margari ra.

³⁶ War do Irkoy meešennoo hun wala? War hinne ti borey kaŋ duu a wala? ³⁷ Nda boro ga hongu annabi ti nga wala boro kaŋ duu Irkoy *Hundoo nooyan, a ma bay kaŋ hayey kaŋ ay g'i hantum war se ir Koyoo yaamar no. ³⁸ Boro kaŋ wanji woo, Irkoy si yadda bora ga.

³⁹ Woo se ag'armey, wa hanse ka baa ka annabi goy tee, war masi šenni dumi-dumiyay haryanoo ganji. ⁴⁰ Amma hayey kul ma teendi beeray ra, i kul ma teendi nda fonda.

^a14.25 Ezayi 45.14; Zakariya 8.23.

^b14.28 *Irkoy se*, Grek šenni ra, almaganaa faa ti *Irkoy maqnoo ga*.

^c14.34 Šintinoo 3.16.

Almasihu tunyanoo

15¹ Ag'armey, ay ga war hongandi kaŋ *Alhabar Boryaa kaŋ ay n'a har war se, kaŋ war duu a, de mo war tabati a ra, ² nga albarkaa ra war goo ma hallasi nda war na ţennoo dii nda takaa kaŋ nda ay n'a har war se, nda man'ti woo, war nka naanay yaada.

³ Woo kaŋ ay duu a ti haya jinaa kaŋ ay n'a har war se kaŋ ti *Almasihu mana buu kala ir zunubey se, sanda takaa kaŋ nda *Citaaboo n'a har.^d ⁴ I n'a daŋ *saaraa ra, amma jirbi hinzantoo hane a tun, sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har.^e ⁵ A bangay Piyer se, nga banda ga, a bangay taalibi woy cindi hinkaa (12) mo se. ⁶ Woo banda ga, waati follokaa ra a bangay haya kaŋ bisa boro zangu guu (500) se ir armey ra, ngi jere beeroo kul ga huna hala hō, amma affooyañ faati. ⁷ Woo banda ga, a bangay Žak se, nga banda ga, a bangay *diyawey kul se.

⁸ Woo kul banda ga, a bangay ba agay se, agay kaŋ ga hima nda zanka kaŋ hayandi za nga waatoo mana too. ⁹ Zama agay ti diyawey ikaccaa, agay kaŋ si hima ka ciyandi diyaw, zama ay na Irkoy *Egilizoo gurzugay. ¹⁰ Amma Irkoy *anneemaa ra, ay tee woo kaŋ ay ti a. Nga anneemaa ay here mana tee yaada. Ay hanse ka taabi ka bisa i kul, amma man'ti agay no, Irkoy anneemaa no kaŋ goo ay bande. ¹¹ A ma tee agay wala a ma tee ngi, woo ti hayaa kaŋ ir g'a waazu, woo ti hayaa kaŋ war naanay a.

Bukawey tunyanoo

¹² Nda ir ga waazu kaŋ *Almasihu tun bukawey ra, taka foo nda war affooyañ ga nee kaŋ bukawey tunyanoo si bara? ¹³ Nda bukawey tunyanoo si bara, adiři Almasihu mo mana tun. ¹⁴ Nda Almasihu mana tun, adiři ir waazoo [mo] man'ti kala yaada, ir naanaa mo man'ti kala yaada. ¹⁵ De mo ir ga kaa ka garandi seedeooru Irkoy se, zama ir na seedeoorutaray tee ka nee kaŋ Irkoy na Almasihu tunandi, ka gar a man'a tunandi, nda cimi no kaŋ bukawey si tun. ¹⁶ Nda bukawey si tun, Almasihu mo mana tun. ¹⁷ Nda Almasihu mana tun, war naanaa man'ti kala yaada, hala sohō war zunubey no ma war juwal. ¹⁸ Borey mo kaŋ faati i goo Almasihu bande halaci. ¹⁹ Nda aduŋna woo de ra ir ga naata Almasihu ra, ir jaase borey kul.

²⁰ Sohō, nda cimi Almasihu tun bukawey ra, borey kaŋ faati, nga ti ngi boro jinaa kaŋ tun. ²¹ Zama boro foo sabboo ka kate buuyan, takaa din da bukawey tunyanoo kaa boro foo sabboo ra. ²² Takaa kaŋ nda Adama sabboo se borey kul ga buu, takaa din da, i kul ga kaa ka huna Almasihu sabboo ra. ²³ Boro foo kul nda nga waatoo: Almasihu ti boro jinaa, nga banda ga, borey kaŋ ti Almasihu wane nga kaayanoo ga. ²⁴ Woo kul banda ga, benantaa ga kaa, waatoo kaŋ a ga jineborotaray kul, nda hini kul, nda gaabi kul halaci ka *Laamaa daŋ Irkoy ir Baabaa kaboo ra. ²⁵ Zama a tilasa a ma laama hala waati kaŋ Irkoy ma iberey kul daŋ nga cewey cire. ²⁶ Iberi kokorantaa kaŋ ga halacandi man'ti kala buuyan. ²⁷ Woo maaganda se *Citaaboo nee: «A na haya kul daŋ cewey cire.»^f Amma nda i nee haya kul sii kala a cire, ţikka sii kaŋ bora a kaŋ na haya kul daŋ a cire sii a ra. ²⁸ Waati kaŋ hayey kul huru Almasihu cire ka ben, waatoo din Irkoy *Iz'aroo hunday [mo] huru bora a cire kaŋ na hayey kul daŋ Iz'aroo cire, hala Irkoy ma bara haya kul boŋ.

²⁹ Nda man'ti woo, macin no borey kaŋ *batize bukawey se g'a tee? Nda ţikka sii kaŋ bukawey si tun, macin se borey ga batize i se? ³⁰ Ir hunday, macin se waati kul ir goo farratay ra? ³¹ [Ag'armey,] zaari kul ay goo buuyan mee ga. Addaliloo kaŋ kate ya woo har man'ti kala war nda ay ga fooma Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa

^d15.3 Ezayi 53.5–12.

^e15.4 Zabur 16.10; Oze 6.2.

^f15.27 Zabur 8.7.

ra. ³²Nda a gar ya nka ganjihoogawey tangam Efez koyraa ra nda adamizey hinne takaa, macin ti nafaa kaŋ ay ga duu a nda bukawey si tun? Adiši «ir ma ŋaa, ir ma haŋ, zama suba ir ga buu»^g.

³³War masi war boŋ darga: cere futu ga boro bere. ³⁴Wa yee kate fonda ga, war masi zunubu tee, zama boroyaŋ war ra si Irkoy bay, ay g'a har hala war ma haw.

Takaa kaŋ nda bukawey ga tun

³⁵Boro foo ga hin ka hāa ka nee: «Adiši taka foo nda bukawey ga tun? Gaaham dumi foo nda i ga kaa?» ³⁶Saama! Dumi kaŋ n'n'a say ni faaroo ra, a mma buu jina a ma yee ka huna. ³⁷Woo kaŋ n'g'a say man'ti dumaroo kaŋ ga kaa ka fatta no n'n'a say, amma gurunbu de no n'g'a say, a ma tee alkama wala dumi foo, ³⁸Irkoy g'a noo kunturu kaŋ a baa. Dumi kul a g'a noo kunturu kaŋ nda a ga hima.

³⁹Baahunanteŋ affoo nda affoo gaahamoo si hima. Adamizey wanoo ti dumi foo, adabbawey wanoo ti affoo, cirawey wanoo ti affoo, hamiisawey wanoo ti affoo. ⁴⁰Wa hayey guna kaŋ goo beenaa ra. Ŋgi kunturey nda laboo waney kunturey ga fay, hayaa kaŋ g'i fay man'ti kala beene waney annuuraa nda laboo waney annuura man'ti affoo. ⁴¹Affoo ti waynaa annuuraa, affoo ti handoo annuuraa, affoo ti handarawey annuuraa, ba handaray foo annuuraa ga fay nda affoo wanoo.

⁴²Takaa din da ti bukawey tunyanoo takaa, kunturoo mma huru laboo cire ka funbu, a ga tun bila funbuyan. ⁴³A ga huru laboo ra sanda yaada, a ga tun nda darža, a ga huru laboo ra, a sii nda gaabi, a ga tun nda hini. ⁴⁴A ga huru laboo ra nga koonu, amma a ga tun nda kunturu kaŋ hun Irkoy do. Nda kunturu koonu goo no, kunturu mo goo no kaŋ hun Irkoy do. ⁴⁵Woo se a hantumandi *Citaaboo ra ka nee: «Boro jinaa kaŋ ti Adama tee hundikoyni.»^h Adama kokorantaaⁱ tee hundi kaŋ ga hunayan noo. ⁴⁶Amma woo kaŋ hun Irkoy do man'ti ijinaa, kunturu koonoo ti ijinaa, nga banda ga, woo kaŋ hun Irkoy do ga kaa. ⁴⁷Adama jinaa kaŋ zandi labuhamnoo ra sii kala laboo ga, Adama hinkantoo mana hun kala beenaa ra. ⁴⁸Takaa kaŋ bora kaŋ teendi nda labu ga hima a, nga da no wey kaŋ goo laboo ga, ga hima nda a. Koyne mo takaa kaŋ bora kaŋ goo beenaa ra ga hima a, nga da no wey kaŋ goo beenaa ra ga hima nda a. ⁴⁹Takaa kaŋ nda ir ga hima nda bora kaŋ goo laboo ga, ir ga kaa ka hima nda woo kaŋ goo beenaa ra.

⁵⁰Ag'armey, hayaa kaŋ ay g'a har ti: gaaham nda kuri si hin ka Irkoy *Laamaa tubu, haya kaŋ ga hin ka funbu si hin ka nongu kaŋ ra haya kul si funbu tubu.

⁵¹Ŋga ne, ay ga sirri foo har war se: ir kul si kaa ka faati, amma ir kul ga kaa ka barmay, ⁵²dogoo din da, moomiti foo ga, laati beeroo hēni koraa ga, laato ga hēe da, bukawey ga tun, i si hin ka funbu, de ir, ir ga barmay. ⁵³Zama a nka tilasu kunturoo woo kaŋ ga kaa ka funbu ma haya kaŋ si hin ka funbu daŋ k'a tee sanda darbay, kunturoo woo kaŋ ga kaa ka buu ma haya kaŋ si hin ka buu daŋ k'a tee sanda darbay. ⁵⁴Waati kaŋ kunturoo woo kaŋ ga kaa ka funbu na haya kaŋ si hin ka funbu daŋ k'a tee sanda darbay, kunturoo woo kaŋ ga kaa ka buu na haya kaŋ si hin ka buu daŋ k'a tee sanda darbay, waatoo din ůennoo kaŋ hantumandi Citaaboo ra ga kaa ka tabati: «Buuyan gonandi ka dere pat.»^j

⁵⁵«Aywa, buuyan, man ni hinoo?

Buuyan, man ni naajoo kaŋ ga wiiya?»^k

⁵⁶Buuyan naajoo kaŋ ga wiiya ti zunubu, zunubu gaaboo ti *ašariyaa. ⁵⁷Amma albarka ma bara Irkoy se kaŋ n'ir noo hini ir Koyoo Isa *Almasihu albarkaa ra.

^g15.32 Ezayi 22.13.

^h15.45 Šintinoo 2.7.

ⁱ15.45 Adama kokorantaa ti Almasihu.

^j15.54 Ezayi 25.8.

^k15.55 Oze 13.14.

⁵⁸Woo se ag'armey, ay baakey, wa gaabandi, war masi bere-bere, war ma koy jine waati kul ir Koyoo goyoo ra, zama war ga bay kaŋ war goyoo si tee yaada ir Koyoo albarkaa ra.

Nooroo kaŋ ga margandi k'ir armyey faaba

16¹ Haya kaŋ ti nooroo kaŋ ga margandi Irkoy boro henanantey¹ se, woo kaŋ ay n'a yaamar Galati gandaa *Egilizey se, war mo ma takaa din da tee. ² Jirbiyye foo kul, zaari jinaa kaŋ ti alhadoo, war boro foo kul, woo kaŋ a ga hin a, a m'a kaa nga duuraa ra k'a daŋ jere ga nga do, i masi koy naŋ hala waati kaŋ ay kaa war do ka noorey marga. ³ Waati kaŋ ay too no din, borey kaŋ war n'i suuba, ay g'i sanba Žerizalem nda batagayan nda war gaakasinaa. ⁴ Nda ay koyyanoo goo nda addalil mo, ay ga huru i jine ir ma koy.

Pol ga ūelaŋ nga naarumawey ga

⁵ Ay ga naaru ka Masedoni gandaa kottu ka koy war do, zama ay ga bisa nda no din. ⁶ A ga hin ka tee ya waati tee war do, wala hunday ya jiyaa tee war do hala war m'ay faaba naarumaa nongu kul kaŋ ra ay ga koy. ⁷ Zama hiino ay si baa ya dii war hinne ka bisa, ay ga naata ya waati tee war bande nda ir Koyoo yadda.

⁸ Amma ay ga cindi ne Efez hala *Pantekotoo jingaroo ga, ⁹ zama mee beeri feeri ya ne kaŋ ga hanse ka boori ay goyoo se, amma ag'iberey ga boobo.

¹⁰ Nda Timote kaa, war masi naŋ a ma hunbur haya kul war game, zama ir Koyoo goyoo ra a goo sanda agay. ¹¹ Boro kul mas'a kaynandi, w'a faaba hala a ma kaa ay do nda alaafiya, zama ay goo m'a batu, nga nda ir armyey.

¹² Haya kaŋ ti ir armaa Apolos, cee booboyan ay n'a wiri a ga a ma koy war do, nga nda ir armyey, amma man'ti nga anniyaa no, nga ma koy sohō da. Za a duu fondo, a ga koy.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹³ Wa hanna cijin nda zaari, wa gaabandi ka cindi naanaa ra, wa bine tee, wa tee gaabikoyniyan. ¹⁴ Hayey kul kaŋ ga teendi war game, i ma teendi baji ra.

¹⁵ Ag'armey, ay ga war hoyray, war ga bay kaŋ Stefanas nda nga hugoo borey ti boro jinawey kaŋ naanay Akay gandaa ra. I hanse ka Irkoy boro henanantey faaba.

¹⁶ Borey wey mo, wa haŋajer i se, ngi nda ngi goykasinawey kul.

¹⁷ Ay ga jaali nda Stefanas, nda Fortunatus, nda Akayik kaayanoo, zama war dumaa ga, i yee ya ne war dogoo ra. ¹⁸ I na agay nda war biney yayanandi. Wa borey wey dumey beerandi.

¹⁹ *Azi gandaa *Egilizey ga war foo. Akilas, nda Priska, nda Egilizoo kaŋ ga marga ngi hugoo ra ga hanse ka war foo ir Koyoo maapoo ra. ²⁰ Ir armyey kul ga war foo. Wa cere foo nda summuyan henanante.

²¹ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum.

²² Boro kaŋ si baa ir Koyoo, bora ma laali. Maranata! (maanaa «kaa, ir Koyoo!»)

²³ Ir Koyoo Isa *anneemaa ma bara war bande.

²⁴ Ay ga baa war kul *Almasihu Isa albarkaa ra.